

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2012 m. lapkričio 19 d.

Paskutiniu metu Lietuvos ūkio plėtrai poveikį turėjo vienkartiniai veiksniai. Ekonomikos aktyvumą didino reikšmingai kilstelėjusi žemės ūkio ir pramonės sukuriama pridėtinė vertė. Pokyčius žemės ūkyje lėmė daug gausesnis derlius, o pramonėje – vis spartesnė eksporto plėtra. Toks prekybos pagerėjimas vis dėlto yra trumpalaikis. Daugelio Lietuvos užsienio prekybos partnerių ūkio plėtra yra sulėtėjusi ir mažesnė, nei tikėtasi. Tai tiesiogiai susiję su mažesniu pasaulio ekonomikos augimu, daugeliui pasaulio šalių, ypač išsivysčiusių, siekiant gerinti viešojo ir privačiojo sektorių balansus. Pasaulyje blogėjant lūkesčiams dėl ekonomikos augimo, prastesnių ekonominių perspektyvų tikimasi ir Lietuvoje: numatoma, kad realusis BVP, 2012 m. padidėjęs 3,0 proc., kitąmet didės ne ką daugiau – 3,1 proc. (anksčiau prognozuota atitinkamai 3,0 ir 3,4 proc.).

Prastėjančias plėtros perspektyvas rodo atsargesni lūkesčiai. Mažesnio nei prieš kelis mėnesius ar prieš metus verslo aktyvumo tikisi prekybos ir paslaugų įmonės. Kurį laiką gerėję, prastėja ir pramonės įmonių lūkesčiai. Tokiam perspektyvų vertinimui reikšmingos įtakos turi vis dar didelis pasaulio ūkio padėties neapibrėžtumas. Tai gerokai veikia įmonių išlaidas investicijoms į gamybos priemones. Nors didelė dalis gamybos pajėgumų panaudojama, investicijos į mašinas ir įrenginius jau kurį laiką mažta. Mažėja ir investicijos į transporto priemones. Prognozuojamu laikotarpiu investicijų augimas turėtų būti nuosaikus: numatoma, kad 2012 m. investicijos padidės 2,3, o 2013 m. – 6,2 proc., t. y. mažiau, nei jos vidutiniškai padidėdavo per metus nuo duomenų rinkimo pradžios. Išlaidos investicijoms iš esmės priklausys nuo išorės paklausos. Jei, nors ir pamažu, aktyvės eksportas, didės ir poreikis plėsti gamybos pajėgumus. Tai prisidės prie išlaidų gamybos priemonėms didėjimo.

Atsargūs įmonių lūkesčiai jau turi poveikį darbo rinkai. Nors užimtųjų šalyje gausėja ir mažėja nedarbas, laisvų darbo vietų dabar mažiau nei prieš metus. Jų ypač sumažėjo transporto ir saugojimo, apdirbamosios gamybos ir statybos veiklose. Apdairų įmonių požiūrį rodo ir polinkis vis daugiau darbuotojų samdyti ne visai darbo dienai. Artimiausiu laikotarpiu, įsivyravus neapibrėžtumui dėl ūkio perspektyvų, padėtis darbo rinkoje turėtų keistis nuosaikiai. Tokią įžvalgą iš dalies patvirtina ne tik krintantis laisvų darbo vietų lygis, bet ir nebemažtantis naujų bedarbių srautas. Tolesniu prognozuojamu laikotarpiu pokyčiai darbo rinkoje priklausys nuo įmonių plėtros, visų pirma užsienio konkurencijai atvirame sektoriuje. Būtent jame paskutiniu metu labiausiai gausėjo užimtųjų. Ūkiui orientuojantis į užsienio konkurencijai atviro sektoriaus ekonominę veiklą, jos plėtra reikšmingai lems viso ūkio perspektyvą.

Prastesnės nuotaikos veikia ir vartotojus. Tiek būsimą savo finansinę padėtį, tiek šalies ekonomikos perspektyvą vartotojai vertina prasčiau nei prieš metus ar kelis mėnesius. Tai varžo paskatas vartoti. Pastebimai mažiau kyla vartojimui skirtų ne maisto prekių paklausa, daugiausia lėmusi vartojimo augimą 2011 m. Vartojimo augimas gali lėtėti ir toliau, nepalankiai jį turėtų veikti realiųjų darbo pajamų kaita – padėtis darbo rinkoje, kaip minėta, turėtų gerėti tik nuosaikiai, o kainų kilimo tempas numatomas bemaž toks pat, kokį matome dabar. Vartotojų pasitikėjimui esant mažesniame nei jo vidutinis lygis ilgiau nei dešimtmetį, numatoma, kad privatus vartojimas augs gana lėtai visu prognozuojamu laikotarpiu: 2012 m. jis turėtų padidėti 4,4 proc., o 2013 m. – 2,3 proc.

Dėl išorės veiksnių metinė infliacija anksčiau mažėjo, o pastaruosiu metu – šiek tiek padidėjo. Daugiausia tokius infliacijos pokyčius lėmė nuo pasaulinių rinkų tendencijų priklausomos maisto kainos – jų įtaka infliacijai ūgtelėjo. Todėl bendras išorės veiksnių poveikis ir toliau buvo labai reikšmingas. Su jais galima sieti apie keturis penktadalius bendrosios infliacijos: didžiausią įtaką, be maisto kainų, daro administruojamosios, ne taip pastebimai – degalų kainos. Būtent su išorės aplinka sietinos vartotojų krepšelio sudedamosios dalys tebėra rizikos, kad infliacija artimiausiais metais bus didesnė, šaltinis. Juk žaliavų kainų pasaulio rinkose perspektyva nėra aiški. Šiuo metu tik maža infliacijos dalis priklauso nuo vidaus sąlygų: grynoji infliacija tebėra nedidelė, be to, jei prognozuojamu laikotarpiu, kaip numatoma, vyraus gana lėtas vienetinių darbo sąnaudų didėjimas, spaudimas infliacijai turėtų būti ribotas. Didėjant su išorės veiksniais susijusių kainų įtakai, numatoma, kad infliacija bus šiek tiek didesnė, nei prognozuota anksčiau: 2012 m. ji turėtų sudaryti 3,2, o 2013 m. – 2,8 proc.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2012–2013 m.

	2012 m. lapkričio mėn. prognozė			2012 m. rugpjūčio mėn. prognozė		
	2011	2012*	2013*	2011	2012*	2013*
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija (apskaičiuota pagal SVKI)	4,1	3,2	2,8	4,1	2,9	2,4
BVP defliatorius	5,4	2,1	3,0	5,3	3,2	2,4
Darbo užmokestis (kompensacija vienam dirbančiajam)	4,0	3,0	2,6	4,0	3,1	2,9
Importo defliatorius	12,8	4,7	2,4	12,8	4,4	1,8
Eksporto defliatorius	11,7	3,6	2,5	11,7	3,9	1,9
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas**	5,9	3,0	3,1	5,9	3,0	3,4
Privataus vartojimo išlaidos	6,4	4,4	2,3	6,1	4,2	2,8
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos	0,5	0,7	1,9	0,2	0,7	1,9
Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas	18,3	2,3	6,2	17,1	4,5	7,6
Prekių ir paslaugų eksportas	14,1	7,0	6,0	14,1	4,4	6,5
Prekių ir paslaugų importas	13,7	5,0	6,5	12,9	5,3	7,2
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	15,4	13,3	11,6	15,4	13,4	11,9
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus)	2,0	1,8	1,4	2,0	1,4	1,5
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	-2,6	-2,0	-2,6	-1,3	-2,3	-3,0
Einamosios sąskaitos balansas	-3,7	-2,4	-2,9	-1,6	-3,1	-3,5
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	-1,3	-0,4	-1,2	0,9	-1,1	-1,9

* Prognozė.

** Į BVP sudedamąsias dalis neįtraukti atsargų pasikeitimai.